

CANTER'S HUMORISTISCHE VERHALEN

PRIJS 20 CT.

OPVROOLIKEND

De Schrik van Mengelberg

door Bernard Canter

ANTIQUARIAAT
PARDES

Judaica & humor

info@pardes.nl

DE SCHRIK VAN MENGELBERG

DOOR

BERNARD CANTER.

AMSTERDAM.
VENNOOTSCHAP „LETTEREN EN KUNST”.

DE SCHRIK VAN MENGELBERG.

De zanger was oud en arm. Hij had zijn geheele leven gezongen — nu de winter zijns levens was aan- gebroken, moest hij aan den dans.

Aan den dans!

Hij had het geprobeerd met op straat te gaan zingen. Het was zijn allerlaatste redmiddel met zijn aller- laatste beetje stem. Maar de politie was tusschen- beide getreden. De politie is in Nederland zéér muzikaal. Zij ontziet alle groote zangers. Heeft men er ooit van gehoord dat Messchaert tien gulden boete of vijf dagen hechtenis heeft gekregen, omdat hij bekeurd is wegens verboden zingen? Is ooit van Helvoirt Pel voor den kantonrechter geweest, wegens het onge- oorloofd gebruik maken van zijn stem? Neen, de politie laat deze soort zangers ongemoeid. Zij heeft een

vasten muzikalen stelregel: Wat in een zaal wordt gezongen is muzikaal, wat op straat wordt gezongen is niet muzikaal.

En dus was de arme straatzanger bekeurd omdat hij het muzikaal gehoor en gevoel der politieagenten had beleedigd en toen hij zijn vijf dagen met twee ervan op water en brood had afgezeten, had hij den moed niet meer zijn stem op straat te laten hooren — hij die in zijn goede dagen op het podium zooveel triomfen had beleefd.

Wat nu? Hij ging naar zijn kosthuis, zat bedrukt neer en peinsde.

Een lotgenoot, die indirect leefde van de liefde, hij ventte postpapier met een door een pijl doorboord hart er op aan dienstmeisjes, die verkeerung hoopten te krijgen, hadden of gehad hadden en 't weer aan wilden hebben, vroeg den zanger, waarom hij zoo bedrukt was.

„Ik heb geen brood!” zuchtte hij.

„Dan moet je het zien te krijgen.”

„Goede raad. . . maar hoe?”

„Wat ben je van je vak?”

„Muzikant. . . .”

„En dan heb je geen brood? Man, een muzikant heeft altoos zijn brood. Dat zeg ik je als ervaren dalfer. Ik loop nou bijkans vijftien jaren langs den weg. 'k Heb altijd honger gehad, tot een dienstmeissie

die ik postpapier wou verkoopen, mij vroeg of ik ook papier had met een hart er op, dat door een pijl doorboord was. Dat heb ik onthouden en ik heb het bij een drukker laten maken. En door dat onnoozele hartje met een pijl er door, heb ik sindsdien mijn brood. Zou je dat nou zeggen, dat het heele bestaan van een mensch draait om een hartje met een pijl er door?"

„Dat geloof ik”, zei de oude man.

En hij dacht aan de volle zalen in avondlicht van zijn jeugd, toen hij als de gevierde zanger ook van het hartje met den pijl er door, geleefd had.

„Nou dan. . . als je muzikant bent, waarom speel je dan niet? Wat is je gedoete, occarina, klarinet, vierduits-fluitje?"

„Ik ben zanger.”

„Da's kwaad, kameraad. Een occarina of een klarinet ken je nog wegbergen. . . . de rechters kunnen je niet waar maken, dat je er op gespeeld hebt als de blauwe het niet heeft gezien. Daarom spelen alle muzikanten van de straat tegenwoordig op het tweeplaks-fluitje. Dat stop je in de mouw als de blauwe je denkt te snappen. Maar een stemgeluid kan je niet wegbergen. Ze laten je voor den rechter zingen en de blauwe zegt: „Dat was 't zelfde stemgeluid asdat ik gehoord heb, edelachtbare”. En je bent er bij gejapt. Een stemgeluid is niks voor een muzikant. . . .”

Beiden zaten bedrukt. Opeens zei de lotgenoot:

„Maar als je zooals je zegt muzikant ben, waarom ga je dan niet met een orgel langs de straat?...”

„Een orgel?”

„Ja man, een orgel.”

„Is dat niet duur?”

„Je huurt het. . . en je begint met een klein orgel en als de affaire gaat, vergroot je je zaak tot je met een echt orgel met mekaanik poppen en een Turksche trom er op, kan rondkruien. Dan ben je d'r man. Dan trek je je publiek als een magneet mee. . . .”

De oude zanger was naar den orgelverhuurder gegaan. En voor zijn laatste geld had hij een klein orgeltje in huur gekregen. Toen de zanger er voor 't eerst op speelde, kwamen de tranen hem in de oogen. Er stond een oud wijsje op. . . een oude Italiaansche wijze uit Rigoletto. . . .

Licht als een veer, die zweeft,
Zoo zijn de zinnen,
Van hen die beminnen,
En die haar hart ons geeft,
Die op een vrouw vertrouwt,
Zal 't zich berouwen,
Alles is logen,
Wat uit haar oogen spreekt,
Vrouwen en trouwen,

Vrouwen en trouwen,
Dwaas die 't gelooft,
Wat zij belooft.

Hij had het vaak gezongen in zijn jeugd. . . . En nu uit het oude, krakende orgeltje, de aria kwam, zag hij opeens zichzelf, toen hij jong, rijzig, krachtig op het tooneel gestaan had en het

„Alles is logen”

had gezongen en de harten had veroverd van de meisjes en vrouwen in de zaal — die naar de gewoonte van het andere geslacht, niets liever hooren dan het verwijt van trouweloosheid.

Maar toen hij het speelde, hoorde hij met zijn fijn ontwikkeld muzikaal gehoor, dat het orgeltje valsch was.

En hij nam het geheel uit elkaar, stemde het zuiver en toen hij er eindelijk mee klaar was en weer aan den beugel draaide, toen klonk dat kleine orgeltje van Zwitsersch maaksel, waarmede niemand meer door de stad had willen gaan, omdat het zoo nietig was, zoo klaar en gevoelig, alsof het dankbaar was, dat het eindelijk weer zuiver zingen mocht.

Dan, vol hoop, ging hij de straat op. Hij draaide muzikaal, zorgde voor 't juiste tempo en toen hij op dien eersten, druilerigen dag het wijsje in de straten

speelde, was het, alsof de oude zanger zijn eigen leed uitklaagde.

Maar toen hij 's avonds in het kosthuis kwam en de weinige centen natelde, die hij dien heelen dag had ontvangen, was het zelfs niet voldoende om de huur van zijn orgeltje te betalen.

„Nou?” vroeg de kameraad, „is 't vandaag gegaan?”

„Niet genoeg voor de huur. . . .”

„Dan versta jij je vak niet. . . Misschien ben je niet eens muzikant. . . .”

„Dat ben ik wel.”

„Waar heb je dan gespeeld?”

Hij noemde de namen van de vele, vele straten waar hij dien dag het oude wijsje had gespeeld.

„Je bent in de goeie buurten geweest. . . . Laat nou je kop niet dâalijk hangen. Je mot in het leven je kop altoos omhoog houden. D'r is zoo weinig noodig om een mensch ongelukkig te maken, maar d'r is ook weer heel weinig noodig om een mensch gelukkig te maken. Het hangt alles af van een hartje met een pijl er doorheen. . . .”

De zanger knikte.

Want hij óók had ondervinding van harten, die getroffen zijn.

„Morgen ga ik met je mee. . . en dan zal ik 'reis prakkezeeren waaraan 't leit. . . ten minste as je, zooas je zegt een muzikant bent. Want er zijn er zoo-

veel die muzikanten willen zijn, maar ze hebben net zooveel muziek in derlui lijf as een scharesliep."

De zanger knikte weer toestemmend. En hij dacht aan vele, vele collega's uit vroegere tijden. . . . die beter hadden gedaan scharesliep te worden.

Toen de zanger den volgenden morgen met zijn vriend de postpapierventer op weg was en hij hield stil in de deftige straat en hij begon te spelen, keek de venter, het blikken bakje in de hand, scherp uit. Zijn geoefende oogen gingen langs alle deuren en vensters. . . .

Het orgeltje zong zijn bravoure-aria. . . . De zanger draaide vol teederheid aan de lier, want hij had een restje van eierzucht. Zijn kameraad zou weten, dat hij niet gelogen had, dat hij een *echte* muzikant was.

De venter zag schaduwen achter de ramen. Hij wist, dat er geluisterd werd. Hij voelde, dat er geluisterd werd.

Het orgeltje moduleerde en klaagde en jubelde en weende en de stille straat was vol van een teedere melancholie.

Maar toen het wijsje ten einde was en opeens de straat nu heel dof en doods, met zware, sombere, steenharde huisgevels, waarin de blikkerende ruiten waren als liefdelooze oogen, welke wreed de wereld bekeken. . . . ging er geen venster open. Er viel geen cent in een papiertje neer. . . .

En toen de venter langs de deuren ging en moedig aanbelde en rinkelde met de bus, waarin hij een spijker had gegooid om geluid te maken, bleven de deuren dicht, als harde, ondoordringbare, vestingpoorten, welke niet opengaan voor de zucht der weemoed, noch voor de kreet van vertwijfeling. . . .

Zij liepen dien dag samen door de groote stad.

En toen zij thuis kwamen en de centen telden, zie toen was nu zelfs de huur van 't orgeltje niet opgehaald.

„Je hebt het nu zelf meegemaakt, kameraad. . . .”

„Zoo is het. . . .”

„En je ziet, dat het niet gaat. . . .”

„Dat zie ik. . . .”

Beiden zwegen.

„Je hebt nu toch wel gemerkt dat het niet aan mij ligt. . . . dat ik wèl een muzikant ben. . . .”

Het laatste restje eerezucht van den armen, ouden artist, bedelde om een laatste restje erkenning bij den dalfer.

Maar de venter knikte afwerend. . . .

„Wat? Je zegt, dat ik geen muzi. . . .”

„Man, stoor mij niet. Zie je dan niet, dat ik an 't uitprakkizeeren bin. . . .”

De zanger zweeg, wachtend op het resultaat van 't diepzinnig peinzen.

De peinzer haalde een zakje tabak te voorschijn, opende het voorzichtig, boog zich er over en zorgzaam, om geen blaadje te missen, vulde hij zijn mond met tabak. En toen hij de pruim achter zijn wang had verstouwd tot deze bol stond zei hij, den zanger het zakje tabak voorhoudend:

„Neem ook een kees. . . .”

„Ik pruim niet. . . .”

„Jij pruimt niet. . . . waarom dàt. . . .”

„Voor mijn stem”, zei de zanger.

En hij klokte met zijn adamsappel.

„Dat stukkie oud roest zal daarvan niet meer lijden” . . . zei de gulhartige beleedigd.

„Wat bedoel je?”

En het laatste beetje toorn vlamde op in den ouden moeden man.

De venter schrikte.

„Nou. . . . wat ik bedoel. . . . je orgel bedoel ik. . . .’

„O. . . . pardon. . . . Ik dacht, dat je mijn stem meende. . . .”, zei de zanger opeens weer zacht en onderworpen. „En wat het orgeltje aangaat, dat is geen stukje oud roest. . . . dat is een heel fijn Zwitsers orgeltje. . . . een *kunstwerkje*, waar *echte* muziek uitkomt. . . .”

De dalfer wierp opeens, met een vaardigheid, welke van veel oefening getuigde, zijn pruim van zijn rechterwang naar zijn linker.

„Ik heb het!” riep hij.

„Wat?” vroeg de zanger, een weinig verschrikt door het plotselinge van den uitroep.

„As ik een keessie achter mijn kiezen heb, man, dan wor ik toch zoo mirakel helder in mijn hoofd. Dan is 't of ze een vetkaars in mijn hersenkas opsteken.... Weet jij nou, waarom je geen brood hebt opgehaald met je orgel?”

„Neen....”, antwoordde de zanger.

„Dan zal ik je 't uitduien.... Man.... je bent te fijn voor je publiek....”

„Dat hebben ze meer gezegd”, antwoordde de zanger.

En hij dacht aan tijden, toen hij innige Nederlandsche liederen had gezongen.... voor leege zalen omdat het Nederlandsch was en innig.

„Nou mò je niet liegen. Ze hebben je 't niet meer gezegd, anders zou je 't niet van mijn motten hooren....

Dat orgeltje kameraad is te fijn. En jij bent niet een muzikant, zooas een muzikant mot zijn die centen wil ophalen, maar jij bent te veels muzikant....”

Er lag een wereld van dankbaarheid in het oog van den ouden, moeden orgeldraaier.

„Te veels muzikant.... dàt was je fout....”

„Het wàs mijn fout!” mompelde de zanger.

„Denkt je dat de menschen van tegenwoordig nog

een cent over hebben voor de echte, fijne muzikanten die d'r kunstorgeltje met gevoel bespelen. . . . Loop heen man. Die laten ze crepeeren. Daar zijn ze tegenwoordig veel te grof voor. . . . Allemaal hartjes met een pijl er door, ouwe jongen, dat zijn ze. En as je ze pakken wilt, dan mot je op d'r vuile lusten inwerken. . . . en je mot niet zooals jij, fijn staan te draaien met een gevoel alsof je de heiligen in de kerk uit d'r nissies wil lokken. . . . Nee man, het is tegenwoordig door de heele wereld petten-publiek. Je moet met een groot bombarie-orgel te voorschijn komen en dan maar draaien man, draaien als aan een stoomlier en je mot de straat vol maken met lawaai en getier en dan motten het neger-dansen zijn, dat de meiden en de jongens kruijg worden."

"Ik heb mijn leven lang echte muziek willen geven."

"Zooas je zegt. . . . en daarom zit je nou hier bij tante Kee op de schobberdebonk naar een koppie troost met asemstoom. . . . Morgen gaan ik weer met je mee. . . . oud basje. . . ."

"Ik had een tenor", zei hij droevig.

"Wat je hadt is gehad en daar pikt geen musch meer kruimels van. . . . kop op. . . . en morgen gaan wij er weer op uit. . . . en ik leg mijn centen er bij en wij gaan kruien met een orgel van zes guldens huur daags. . . . van zes guldens. . . ."

"En als ook dat niet lukt?"

„Het zàl lukken. . . . Ik neem d'r zoo een met kiele-kiele fluiten er in en dan drie gebeeldhouwde meiden met dikke dijen en kuit en een maatslaanster van mekaniek. . . . En een zichtbare trom met mekanieke stokken er boven op. . . . vooruit met de guit en as dat niet trekt, trekt niemendal. . . .”

„Maar ik zal het den geheelen dag niet kunnen draaien”.

„Dan vinden wij nog wel een dalfer, die voor een lolletje en een boterham meedoet. D'r is niks muzikaler tegenwoordig as gesjochtene jongens. . . . die worden allemaal muzikanten. . . .”

Het was een groot, zwaar orgel, dat zij een dag later rondreden. Het was wit geschilderd met roode en gouden versieringen. Er was veel grof beeldhouwwerk aan, met overdaad van krullen en slingers en draaiwerk. Ook was er spiegelglas aan, verfraaid met festoenen in mat. Links en rechts stonden de twee sierpoppen met zware dijen en kuit en in 't midden stond een nog dikkere sierpop met mechaniek, die de maat sloeg. En de turksche trom met de zichtbare trommelstokken was boven aangebracht.

Ook stonden er tango's en two steps op en een Weensche muziekstuk met de hooge kietelfluiten — alles zooals de dalfer het gedroomd had.

Zij reden naar de volksbuurten en de dalfer begon te draaien. Hij hield dadelijk op.

„Wat heb je?” vroeg hij aan den zanger, die bleek werd en zijn handen aan zijn ooren bracht.

„Ik kan het niet hooren... dat is geen muziek... dat is een gruwel... en zoo valsch...”

„Gruwelen vragen ze, gruwelen zullen ze hebben. En wat de falsiteit betreft, de heele wereld is valsch en daar past een valsch orgel in. En nou . . . vooruit, de menschen staan al te wachten... ga met de bus rond.”

Toen het orgel weer inzette, was het den ouden zanger of de huizen voorover neigden en op hem zouden vallen.

Daarna zag hij felle slierten valsch groen, zwavelgeel, striemend vermillioen, die in de straat rond-draaiden en om hem heen zwaaiden, om zijn hoofd, zijn hals, zijn armen. . . .

„Vooruit jó, denk om mijn centen. . . .”

De zanger liep langs de menschen, die voor 't orgel kwamen staan en toeluisterden en hield ze de bus voor en ze gaven. . . . ze gaven. . . .

Het orgel klaterde de straat vol met het rumoer van zijn kopergeschetter, het hoog-valsch pijpen van zijn fluiten en daartusschen door roffelden de trom-roffeltjes. . . . trom. . . . trrrrommm. . . . trrrrommm. . . .

„Vooruit jò. . . . nou komme de kietelfluiten. . . . nou gaan de meiden ook dokke. . . .”

Willoos en onderworpen liep hij tusschen de menigte door, die rondom het orgel stond en schudde met de bedelbus. Hij zag nu de menschen, de mannen met de petten en de meiden met de sjekken en de hoog opgemaakte haren met veel glasglinsters op de celluloid kammen niet meer als menschen, maar als gruwelijke, grove beesten.... Hij las de veile harts-tochten in de trekken en toen er een paar meiden op de keien tango gingen dansen, zag hij in haar gelaten bedwelming en overgave met een haast aan verrukking grenzende, satanische passie-zaligheid...

En nu gingen ook de ramen op en in papiertjes gepakt vielen centen naar beneden.... Hij bukte zich, raapte ze op, papiertje voor papiertje en dankte....

En hij dacht aan zijn goeden tijd, toen hij ook gebogen en bedankt had, 's avonds in helle 't licht van het tooneel, dat ook bont en klaterig was geweest als nu dat monsterachtige orgel, 't welk als een bezielde machine, onvermoeid de straat voldaverde en voljankte met zijn valsch, bont, lawaaierig geschetter....

Zij liepen den heelen dag met het orgel rond en het was den zanger of de heele stad nu vol was van schrille muziekgeluiden, die op de wals geschaafd werden. En toen hij moede werd, voelde hij de tonen haast als lichamelijke dingen op zich aan vallen, door zich heen dreunen, bonzend tegen zijn kloppende slapen, rammend tegen zijn voorhoofd. En hij zag ze nu als

grijnzende koppen, de tonen en de klanken, grijnzende nachtmerrie-gelaten en zij kwamen naar hem toe uit de oogen van het volk, dat in een zware staart menschen achter het orgel mee sleurde.

Toen ze 's avonds thuis het geld telden en den „gesjochten jongen”, die mee had helpen duwen en draaien, zijn drie kwartjes loon hadden gegeven, bleef er voor beiden, nadat de huur terzij gelegd was, een gulden over.

„Da's niet veel”, meende de zanger.

„Da's wèl veel... dat haal ik niet met mijn postpapier op... En nou hebben wij nog maar de volksbuurten gehad... Morgen den dag gaan wij naar de fijne buurten...”

„Zouden ze daar ook houden... van die... muziek?”

„Dat zullen we zien en ondervinden...”

Dien avond aten de drie, de zanger, de dalfer en de gesjochte jongen bij tante Kee een extra portie. 't Kon lijn. Ze hadden geld...

En de gesjochte jongen ging naar zijn moeder, om haar een kwartje te brengen.

De dalfer at mosselen... twee... drie... porties.

De zanger sloop weg uit de herberg, ging naar den drogist en kocht een klein doosje pastilles d'orateur. En hij snoepte er van... tot laat in den nacht...

toen hij wakend op bed lag met koorts en hoofdpijn. Telkens nam hij een pastille en liet haar zachtjes op de tong smelten, de viooltjesgeur inademend. En morgen, morgen... als 't weer goed zou gaan, dan zou hij wellicht een doos Emser pastilles kunnen koopen... voor zijn stem... zijn oud restje stem, dat hij verwende...

„Zie je”, zei de dalfer 's morgens tot den zanger, „als je nou eens met het orgel naar de woningen ging van je vroegere vrinden, die het er beter afgebracht hebben. En asse we daar nou voor de deur gongen speulen met zoo'n mooi moppie meziek, dan zouwen wij toch zeker van onze cente binne.”

„Mijn vroegere vrienden?” vroeg de zanger verschrikt. En hij dacht aan het bombarie-orgel met de schetter- en tetter muziek.

„Schrik je daar nou van? Je komt toch niet bij ze bedelen? Je komt ze toch waar anbieje voor hun cente. Ze krijgen d'r toch meziekke voor...”

„Het zal niets gedaan zijn...”

„Het zal wèl wat gedaan zijn.. of zijne ze er allemaal zoo onder geraakt door d'r meziekke als jij?”

„Nee... niet allemaal...”

„Waarom dan jij juist wel?”

„Omdat ik een echt muzikant was en een Nederlandsch muzikant.”

„Waren die anderen dan buitenlanders . . .”

„Ze deden alsof . . ze speelden Duitsche muziek. .”

„We zijn d'r. Nou gane wij heen en zette op ons orgel ook Duitsche muziek. En dan kruien wij de groote kast naar al die gare jongens, die niet zoo stom zijn geweest als jij om d'r kop tegen de wereld aan te stooten. Asse ze mijn Chineesche meziek vroege en ik wist, dat ik er duite mee zou verdienen, dan zouden ze net zooveel Chineesche meziek van me krijgen, datte er staarten van d'r harsens afhongen net as bij de echte Jan Chinaman . . .”

„Ik heb, zooals je zegt, mijn kop tegen de wereld aangestooten”, beaamde de zanger bedroefd.

„Da's een kwaad ding kameraad. Want de wereld is hard, harder dan de hardste kop en de buil is voor jou geweest . . . Maar koman . . . heelemaal te barsten heb je 'm nog niet gestooten en nou zal je er toch wel genoeg van hebben van dat knokken met de wereld . . . Zeg mij nou eens een goed Duitsch moppie om de kast mee te voeren. Dan zet ik het op ons bakbeest en wij gaan naar de Duitschers binnen de waterlinie.”

De dalfer keek de papieren muziek-rollen na, welke ter verandering van 't repertoire van 't orgel, binnen op een schijf konden worden vastgezet.

„Wat staat hier op, meester?”

De zanger keek op de rol.

„Dat 's geen Duitsche. Da 's de Faust van Gounod”.

„De vuist van genot...” zei de dalfer op zijn manier 't opschrift lezend. „Dat zal dan wel weer iets voor de meide van den Schiedamschen dijk zijn”.

De zanger lachte flauwtjes.

Het was sedert jaren, dat hij voor 't éérs weer lachte.

„En dit, ouwe muzikant?”

Hij hield hem een andere rol voor...

„Carmen”.

„Dat staat er niet op. D'r staat Sarmen op”.

„Je hebt gelijk”, gaf de zanger toe en hij dacht aan zijn Don José uit vroegere jaren.

„Nou..., is dat Sarmen wat voor de deftigheid, die van Duitsche muziek houdt?”

„Nee... dat is óók Fransch.”

„Sarmen voor de armen”, dichtte de dalfer en legde de tweede rol weg. En de derde nemend. En nou dit? Da's al gezien... da's heelemaal niks, „Wilhelmus, oude toonzetting”. Dàt hoef je me niet meer te zeggen, meester. Ik ben heelemaal niet hardleersch. Altoos goed van opnemen geweest en nog beter van innemen, ten minste às 't vrèten was. Drankies heb ik nooit anders genoten, dan met een

druppeltje bitter d'r in, voor de werking op de maag... We motte bij die Duitsche Nederlanders met niks van oranje nasjonaal ankomme — da's nèt één dag goed op den verjaardag van Hare Majesteit..."

„Je slaat den spijker op den kop..."

„'k Wou, da'k die mirakels, die den Nederlandschen muzikant laten crepêeren om d'lui centen voor Duit-sche muziek uit te geven op d'r kop kon raken... Maar vooruit, 't wordt tijd... wa's dat?"..

„Dat 's Duit-sche muziek" riep de zanger.

„Wat staat er op?"

„Wagner potpourri."

„Wat is dat potpourri?"

„Da's hutspot."

„En Wagner, wa's dat?"

„Dat is Duit-sche muziek, zoo Duit-sch, dat je d'r 42 c.M. kanonnen in hoort afschieten".

„Jawel... maar wat wil nou Wagner zeggen".

„Wagenmaker."

„Nou, cheffie... dan gaan we d'r vandaag op uit met hutspot van Wagenmaker naar jouw vrinden van vroeger, die niet zoo stom zijn geweest om Nederlandsche muziek te maken en er bij te crepêeren. Wa's nou de ergste hutspotverzwelger?"

„Die woont in den Haag..."

„Dan gaan wij naar den Haag. En hij zal voor

zijn deur net zooveel hutspot van die Wagenmaker hebben, dat-ie van de uien uit de pot zelf muzikaal wordt. . .”

Ze waren nu met hun groot orgel in den Haag. De oude muzikant had een verbeterd trek om den mond. Duwend met den dalfer en den gesjochten jongen achter het orgel aan, dacht hij aan de tijden toen hij Nederlandsche liederen had gezongen voor leege zalen, hij en de jonge mevrouw Noordewier-Redingius, zoodat ze wel menschen van de straat naar binnen hadden geroepen, om toch niet geheel voor leege banken te moeten zingen¹⁾, terwijl te zelfder tijd aan één Wagner-voorstelling die acht uur duurde door de Wagner-vereeniging *zestigduizend* Nederlandsche guldens waren ten koste gelegd²⁾.

En hij duwde met drift achter het orgel aan om zijn toorn uiting te geven, toen hij dacht, hoeveel dui-zende brave menschen in Nederland, zooals de dalfer en de gesjochte jongen van den eenen dag in den anderen hongerden omdat naar het heette het land te arm was om goede sociale wetten ten uitvoer te brengen. *Millioenen* waren besteed voor grove, anti-Vaderlandsche muziek, muziek welke

¹⁾ historisch. Mij door mevrouw Noordewier-Reddingius persoonlijk medegedeeld.

²⁾ historisch.

slechte hartstochten opwekt, muziek geschreven door een perversen wellusteling aangevuurd door een idioten Beierschen Koning, die ten slotte naar 't krankzinnigengesticht moest worden gebracht, terwijl in Nederland duizenden, tienduizenden landzaten het allernoodigste derfden . . .

„Hier zijn wij er”, zei de zanger, voor een groot huis. „Nou zullen wij hem trakteren . . .”

De gesjochte jongen spoog in zijn handen, pakte de draaikruk en meteen schetterde, toeterde, blaaspoeppe het orgel de grove, vieze muziek van den Duitschen verwijfden wellusteling de straat in . . .

De zanger keek naar de ramen van 't huis. Hij hoopte dat de man zou verschijnen, die een kwart eeuw lang de Nederlandsche muziek had vertrapt om dit te bereiken . . . dat ten laatste bombarie-orgels zelfs het muzikaal gevoel van den man in de straat zouden bederven en verderven . . . Ratjetoe van Lohengrin, Tannhäuser en de Fliegende Holländer vulde de straat, en jankte, kielekielde, bombariede, zwabberde uit het orgel . . . Het was grof, valsch, rethorisch, overladen,, vet-wulpsch, wekkend de vale, slechte, wreede instincten op uit den onderbewusten mensch.

Zoo was het goed . . . zoo moest-ie het hooren . . . dacht de zanger.

En met een verbeteren grim spiedde hij naar de

ramen. Opeens ging de voordeur open. Het dienstmeisje verscheen.

De zanger snelde toe, rinkelend met de bus.

„Jelui motte gauw maken dat jelui wegkomme..”

„Wat?” vroeg de zanger. „Hier woont toch mijnheer *Henri Viotta*.”

„Ja... en wat zou dat? Als jelui niet gauw oprukken laat mijnheer de politie roepen...”

„Politie! Da's in den stijl!” hoorde de zanger.

Maar de dalfer was toegeschoten.

„Wat zegt die vrijster?...”

„We moeten weg...”

„Zonder centen?”

„Gaan jelui nou of gaan jelui niet?”

Maar 't is Wagner muziek meisje!” zei de zanger, zijn armen theatraal hoogheffend...

„Kom maar op een anderen dag terug... vandaag niet... mijnheer heeft barstende hoofdpijn... hij kan geen muziek hooren vandaag...”

„Geen *Wagner* muziek?...”

„Nee man... juist geen Wagner-muziek meer..”

De zanger wenkte den gesjochten jongen, die dadelijk wát graag de muziekschaaf rust gaf, want hij was moe van 't orgel kruien.

„Schiet er geen centje over?” vroeg de dalfer moedeloos.

„Vandaag niet...” en medelijdend geworden, zei

ze er vergoelijkend bij: „Misschien later... maar mijnheer is juist vandaag zijn possie aan het Residentie-orkest kwijt geraakt.”

„Hebben ze 'm er uit gegoooid?... Hozee! hoezee! hoezee!... jongens, daar geeft de ouwe een rondje op... Muzen op den Olympos, hebt dank, dat ik dat heb mogen beleven... en nu vooruit met de wagen... er zijn nog genoeg Wagner-geken in den Haag over, nog altoos te veel... Nou gaan wij aan de donateurs van 't Residentie-orkest serenades brengen... Voorwaarts...”

En de oude Nederlandsche muzikant duwde het orgel voort, alsof hij door de blijde boodschap het vuur en de kracht van zijn jeugd had weergekregen.

— — — — —

Zij deelden 's avonds negen guldens. De moeder van den gesjochten jongen, de dalfer en ook de zanger aten dien dag echten hutspot... met een klapstuk er in. En er was zooveel, dat de moeder van den gesjochten jongen nog een prakje uit den pot bracht aan een arme kraamvrouw boven, die te weinig zog had voor het Nederlandsche kind, dat aan haar borst lag... dat zij groot zou moeten brengen, zoo als zij al vier andere zoons had groot gebracht... om zoo 't noodig zou zijn, als soldaat naar 't Nederlandsche vaderland te sterven...

Zestigduizend gulden door een avond Duitsche muziek-ratjetoe!

Voor den dervenden landzaat . . . een prakje, een overgeschoten restje uit den pot der armen . . .

— — — — —

Den volgenden dag waren zij met hun orgel te Amsterdam. De dalfer had er op gestaan, dat ze noz eens zouden speulen voor het huis van een echten muzikant . . . „nèt zoo een as jij” had hij tot den zanger gezegd.

En de ongewilde lofspraak had den zanger een grootsch besluit doen nemen.

Zij kruiden het muziekgevaarte weer voort. Voor een groot huis in de straat stonden zij stil.

De gesjochte jongen, die van den dalfer een groote kees had gekregen, siste als een slang, een straal bruin venijn langs de lier en begon het rad te draaien. Maar nauw daverde het orgel of een raam ging hoog op en een meneer met lang donkerblond haar wenkte. Toen viel er een papier naar beneden. . . de zanger liep er op af, bukte, raapte het op. . . Het was zwaar. . .

Hij dankte. . . dankte nogmaals, den hoed afnemend.

De dalfer schoot toe. . . hij merkte dat er wat bijzonders gaande was.

„Een gulden!” kreet de zanger. . .

„Dan zal-die een kwartier meziek hebben. . . Da’s nou je echte publiek. . .”

Doch de blonde man wenkte onstuimig, dat zij met het orgel zouden ophouden en spoedig weggaan. . . .

De dalfer begreep nog niet. Maar de zanger, die den naam op de deur had gelezen, begreep het maar al te goed.

„Hij wil dat we ophouden. . . . hij kan het niet verdragen. . . .”

„Wat zalle me nou hebbe. . . .”

„Lees dan man. . . . daar woont Mengelberg. . . .”

Ze kruiden het orgel verder.

„Wie is dat nou, die Mengelenberg? . . .”

„Da's óók een echte muzikant. . . . net als ik . . . en die kan het ook niet verdragen. . . .”

„Barst!” riep de dalfer gemoedelijk, „da's je ware. Nou gane wij voor alle echte muzikanten d'r woningen speulen. . . . kè jij de adressen?”

De zanger kende ze.

Ze gingen naar het huis van Albert van Raalte. Die had juist Wagner gerepeteerd en zijn ooren waren nog niet zuiver. . . . Hij schoof het raam met geweld op en wierp een naakten rijksdaalder op straat.

„Weg, weg. . . . in een minuut. . . . in een seconde. . . . ik heb al te veel „Ohrenschmaus” genoten vandaag. . . .”

De dalfer en de gesjochte jongen lachten. Zij dansten haast achter het orgel, dat zij met een vaartje wegduwden. Maar de zanger vond het toch eigenlijk ongepast.

Toen kwamen zij voor de woning van Martin Heuckeroth.

Maar het orgel stond nog niet stil, of Martin had zijn venster al open en strooide dubbeltjes naar beneden alsof Jupiters bezoek aan Danae werd vertoond.

„Draaien?” vroeg de gesjochte jongen.

„Ja.... de twee wielen van je onderstel... en vlug!”... riep Martin.

’s Avonds telden zij weder den inhoud van de bus na... Zij hadden twaalf muzikanten bezocht, die als de oude zanger „muzikaal” waren. Het orgel had bijna niet behoeven te spelen.

„Da’s vijf gulden voor den man...”

„Ik zeg tot de dienstmeissies voortaan stik hartje met jouw hartjes”, zei de dalfer.

„En ik”, zei de gesjochte jongen, „ik... ben geen gesjochte jongen meer.”

Dien avond had zijn moeder een warmen wollen omslagdoek, waarmee ze pronkte bij de bureu. „Want haar jongen” sneed zij op, „had een’ fijn baantje gekregen bij de stadsmuziek.”

De zanger liet ’s nachts Emser-pastilles op zijn tong smelten.

Niets is beter voor „de stem”.

En den volgenden dag en vele, vele dagen daarna was de zanger de wegwijzer naar de woningen

van de muzikanten met muziek in hun ziel. Diepenbrock, Dopper, Sam. Dresden, Charles Grelinger, H. J. den Hertog, Van Milligen, Arnold Spoel, Peter Spaan, Leo Ruygrok, Dirk Schäfer, Simon Velt, Morello, Sam Schuijjer, Jan van Tright, Henri Zagwijn.... zij allen kregen de beurt van het bezoek van de groote muziek-schaafmachine.... en zij hadden hun tol te betalen....

De gesjochte jongen was al lang niet gesjochte meer.... Hij droeg nu een bonkertje en een nieuwe buckskin-pantalon en een halsdoek met strepen van paarse en roode zijde en hij liep op nieuwe bottines, welks gele naden hij zorgvuldig beschermde tegen de aanvallen van den straatmodder.

De dalfer werd dik.... en hij spaarde. Want hij wou 't orgel in eigendom koopen.... dat zou een gekocht kostje zijn tot aan zijn zalig uiteinde.

En de zanger liep te peinzen over een nieuwe methode, een vocaliseer-methode, waardoor het mogelijk was een ietwet versleten stem weder op te halen....

Zij gingen nu reizen met hun orgel maken. Waar de zanger musici met muzikaal gevoel wist te wonen, daar verscheen de groote muziekkast en eischte zijn cijns. En onveranderlijk werden zij betaald, ruim betaald.... om niet te spelen.

Op een dag kwamen zij voor het huis van een man, die ook muzikant heette te zijn, ja muzikant der muzikanten.

En het orgel stond stil voor zijn deur, het gruwelijke, schuwelijke, valsche orgel en de niet meer gesjochte jongen deed een laatsten trek aan zijn *cigaret*, pruimen was beneden zijn stand geworden, en begon te draaien....

De „muzikant” verscheen, schoof zijn raam op en wenkte.... Een papiertje kwam naar beneden.... De zanger bukte, dankte.... en deed de gulden in de bus.... en gaf den al bekenden wenk aan den dalfer, op te kruien....

Maar nauw hield de muziek van 't orgel op of de musicus wenkte verbolgen, dat zij zouden blijven staan en riep: Hé, hé.... af-zetters!”

„Wablief?” riep de dalfer omhoog.

„Willen jelui wel eens spelen.... ik heb jelui er toch voor betaald....”

„Spelen?” vroeg de zanger nog ongeloovig.

„Waarachtig.... denk je dat ik jelui een gulden geef om *niet* te spelen....”

En de dalfer begon te draaien.... te draaien.... en toen hij moe was, nam de gesjochte jongen het rad over.... totdat ze alle wijzen gespeeld hadden.

En 't scheen den man voor 't open venster nog te weinig, toen zij ten laatste het orgel wegrede.

„Heb je je vergist? Was 't geen muzikant met fijne ooren.... zooals die anderen allemaal?” vroeg de dalfer aan den zanger.

Die las nog eens het naambordje en kwam toen terug.

„Nou.... was 't een vergissing?”

„Het was er een....”

„Was 't geen echte muzikant?.... Zoo een met een fijn gehoor?....”

„Neen....”

„Wat was het dan?....”

„Een muziek-*criticus*!....”

En de oude zanger liep voort, tusschen den gesjochten jongen en den dalfer om het orgel een duwtje mede te geven.... want zij moesten tegen een hooge brug op....

